

MIKSI VIRKAMIEHIIN EI LUOTETA?

Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA kertoi tammikuuisessa tutkimuksessaan, mihin instituutioihin suomalaiset luottavat. Korkeimmalle ylsi poliisi, johon luotti 83 prosenttia vastaajista. Seuraavina olivat koulutusjärjestelmä, Puolustusvoimat, sosiaaliturvajärjestelmä, Yleisradio, oikeuslaitos, tasavallan presidentti, maakunnan johtava sanomalehti sekä tiedotusvälineet yleensäkin.

Vähiten luotettiin poliittisiin puolueisiin; vain 14 % vastanneista. Helsingin Sanomiin uskoi 44 % – saman verran kuin MTV 3:een – molempiin vähemmän kuin tiedotusvälineisiin yleensä.

Valtion virkamiehistöön luotti merkittävästi vain 35 %. Virkamiehistö jäi siis alemmaksi kuin vaikkapa MTV3:n hömppäviihde ja pömppömahat.

Pahnanpohjille sijoittuivat ammattiyhdistysliike, markkinatalousjärjestelmä, kansalaisjärjestöt, EU, työnantajajärjestöt ja pörssiyritykset.

Tulos on ristiriitainen. Ovathan neljä luotetuinta kuitenkin virkamiesinstituutioita. Onko puolueettomuuttaan hehkuuttava ja asiakaslähtöisyyteen pyrkivä maanmittausväki vähemmän luotettava kuin poliisi? Mitä epäluottamusta osoittaneet haluaisivat tehtävän toisin? Toisaalta EVA:n tutkimuksen tekijät pitivät epäluuloisuutta demokratiaan kuuluvana.

Kysymys on myös määrittelyistä. Kuka tulee virkamiehenä mieleen? Virkamiehiä ovat myös lääkärit, opettajat, hoitohenkilökunta ja palomiehet, jotka nauttivat eri kyselyissä suurta arvostusta.

Varmaan tarkoitetaan ”hallintovirkamiehiä”, jotka byrokraatiallaan ”kiusaavat” kansalaisia. Tällaiseksi saatetaan kokea esimerkiksi rakennusvalvonta.

Ilmaiset ”virkamiesmäinen” ja ”hoitaa virkaansa” ovat sisällöltään negatiivisia. Ne eivät herätä mielikuvia tasapuolisuudesta, rehellisyydestä ja lahjomattomuudesta, saati nykyaikaisesta palveluasenteesta, jotka kuitenkin ovat leimallisia tavoitteita. Ajatellaan, että budjettirahoitus

Kritiikin kanssa on eletävä, vaikka se kohtuuttomalta tuntuisikin.

luo suojatyöpaikkoja. No, semmoisiakin on ja hankkeita, joihin yrityksillä ei olisi varaa.

Maan mitta -kirjan kirjoittajan, **Mikko Huhtamiehen**, mukaan esimerkiksi lahjonnan ja kestityksen erottaminen 1700- ja 1800-luvun maanmittarin työssä ei ole helppoa. Kestitys kuului asianosaisten velvollisuuksiin, mutta missä meni lahjonnan raja?

1800-luvulla elettiin Venäjän vallan ja virkamiesten kultakautta. Virkamiehet olivat säätyläisiä ja ruotsinkielisiä, rahvas rannikkoseutuja lukuun ottamatta suomenkielisiä. Fennomania ja virkavalta joutuivat törmäyskurssille.

Sota-ajan säännöstelytalous ruokki houkutusta hankkia etuja suhteilla, mikä tietysti romutti arvostusta.

Tuoreempaakin virikettä löytyy, vaikkapa Vennamon rötösherra-syytöksissä. Korruptoivat poliittiset virkanimitykset aiheuttavat suoranaista halveksuntaa.

Voisiko valtionyhtiöiden optiokohu heijastua virkamiehiin poliitikoista, jotka eivät ole epäkohtaa korjanneet vaan korostaneet säännösperusteista oikeusvaltiota vaikka pitäisi pohjimmiltaan tarkoittaa oikeuden ja kohtuullisuuden noudattamista? Ei roikkumista laissa, jos se on ”väärä”, kuten professori **Heikki Ylikangas** on painottanut.

Historia on juurruttanut asenteisiin ”herravihaa”, joka kytee epäluuloisuutena virkamiehiä kohtaan sekä yleensäkin kaunaisuutena.

Julkinen sana seuraa tarkoin virkamiesten toimia, kuten pitääkin. Tiedon virrassa kielteiset viestit erottuvat eikä onnistuneessa arkityössä juuri ole uutisoitavaa. Paikallistasolla kuntien virkamiehet ovat vapaata riistaa lukijapalstojen murjaisuille. **Jarrumies** mainitsee tässä lehdessä yleisönosastokirjoituksesta, jossa ehdotettiin, että puolet julkisen sektorin väestä voisi panna kävelemään.

Elävän demokratian keskeisimpiin ominaisuuksiin kuuluu, että vallanpitäjä voi vapaasti kritisoida. Vallanpitäjiä edustavat myös virkamiehet, poliittisten päätösten toimeenpanijat. Sekä lehdistön että kansalaisten kritiikillä on hallintoa raikastava ja kontrolloiva merkitys vaikka se tuntuisikin kohtuuttomalta. Se on äärimmäisen tärkeä arvo, joten sen kanssa on vain eletävä.

EVA:n tutkimusten tapaisilla kyselyillä on kuitenkin lähinnä viihdearvo. Tulokset eivät näytä korreloivan esimerkiksi opiskeluun hakeutumiseen: äskettäisessä tutkimuksessa opiskelijat pitivät valtiota toivottavimpana työnantajana. Myös Maanmittauslaitoksen asiakastytyväisyysseuranta kieli pääsääntöisesti tyytyväisistä asiakkaista ja luottamuksesta.

Helsingin Poliisilaitoksen tiedotuspäällikkö **Juha Hänninen** arveli poliisiluottamuksen perustaksi muun muassa sitä, millaiseksi poliisin työskentely koetaan.

Se pätee myös virkamieskunnan imagon rakentamisessa pitkällä tähtäyksellä. Ei pidä myöskään unohtaa, että kehittyneen yhteiskuntamme eräs peruspilareista on lahjomaton ja poliittiselle vallalle lojaali virkamiehistö.



PEKKA LEHTONEN

Päätoimittaja
paatoimittaja@maankaytto.fi